

ne svrhe; izobrazba učiteljstva, temeljna načela za ustanavljanje in vzdrževanje šol, plačevanje učiteljstva, šolsko nadzorstvo, pravne razmere učiteljstva. Na izgradbo in upravo šolstva morajo imeti demokratično sestavljene upravne korporacije merodajen vpliv. (Tu so mišljeni naučni in vzgojni sosveti, v katerih so poleg učiteljstva zastopani tudi starši.)

— **Prvo nemško žensko akademsko društvo** se je te dni ustanovilo na Dunaju. Ime mu je »Wienfrieda«. V Jugoslaviji imamo tudi že žensko akademsko društvo: Klub jugoslovanskih študentk v Zagrebu.

— V Gandu v Belgiji so osnovali tamkajšnji jugoslovanski dijakl društvo »Association des Etudiants Serbes, Croates et Slovenes«. Društvo prosi vsa jugoslovanska uradništva, da bi jim brezplačno pošiljali svoje liste in časopise.

— **Sklopa volilna pravica uveljavljena.** Na seji ministrskega sveta v Beogradu je bil končno sprejet volilni zakon s splošno volilno pravico. Mestni poslanci odslej odpadejo, samo Beograd bo volil pet poslancev, Zagreb štiri, Ljubljana tri poslance. Na 40.000 duš pride en poslanec. Kar se tiče količnika, bo veljal Hontov sistem samo za nove pokrajine.

— **Prebivalstvo Beograda.** Po zadnjem popisu ima Beograd okoli 150.000 prebivalcev; a leta 1917. je štel 78.000. Torej se je tekom 13 let beograjsko prebivalstvo gotovo podvojilo, vsled česar se ni čuditi strašni stanovanski krizi v Beogradu posebno še, ko je po vojni bila razrušena polovica Beograda.

Iz Jugoslavije.

— **Ministrstvo prosvete v Beogradu** je odredilo prevod na nove plače in izdalo v to poseben odlok, iz katerega posnemamo sledeče: »Nove če se plate računati in izdajati od 1. dek. 1919 god., jer je toga dana zakon o narodnim (izmene i dopune) stupio u život u finansijskom pogledu.«

Odtrganje nastavne takse.

„Prilikom isplaćivanja, predavače se uverenja nastavnicima po naplati takse — ili će se tom prilikom samo taksa zadržati, a uverenje će predavati posle, kad budu gotova. — Finansijski će delegat prvomesečni višek plate zadržati.“

Strokovno učiteljstvo.

„I učitelji građanskih škola su učitelji narodnih škola, te i njih obuhvata zakon o narodnim školama. I oni će se prevesti na nove plate učiteljske sada, a docnije će se naročito urednom regulisati položaj njihov.“

Dosedanje odredbe in novi zakon.

„Medjutim, jedno ne treba izgubiti iz vida: da se po čl. 88 izmena u zakonu o narodnim školama za kraljevino Srbiju samo odredbe o novim platama prostiru na sve nastavnike narodnih škola u ostaloj oblasti kraljevstva SHS, a sve drugo ostaje po dosadašnjemu. (M. P. v B., 29. jan. 1920, št. 854.)

Opomba uredništva: Prinašamo eks-cerpt tega zakona brez komentiranja in na drugem mestu dodatek k temu odloku, ki smo ga prejeli od višjega šolskega sveta.

— **Regulacija učiteljskih plač** po zakonu z dne 23. julija 1920. Od višjega šolskega sveta v Ljubljani smo prejeli sledeče pojasnilo: 1. Višji šolski svet v Ljubljani je nakazal nove plače, ki grede učiteljem in učiteljicam na javnih ljudskih in meščanskih šolah v Sloveniji po zakonu z dne 23. julija 1919, in doplačila za dobo od 1. decembra 1919 do 29. februarja 1920, tako da jih prejmejo dne 1. marca 1920. 2. Poročal je ministrstvu prosvete v Beogradu, naj podpira istočasno prošnjo ljubljanskega delegata na generalno direkccijo državnega računovodstva za denarno zalogo, ki je potrebna za navedena izplačila. 3. Da se bodo opravile doklade ravnateljem, nadučiteljem in šolskim voditeljem tudi še naprej izplačevale. 4. Višji šolski svet je nakazal vsem stalnim učiteljem na meščanskih šolah, nadalje na zavodih za gluho-ne, slepce, za zanemarljeno ali slabo nadarjeno deco, ki imajo izpit za tak specialen pouk, končno stalnim veroučiteljem na javnih ljudskih in meščanskih šolah izza 1. decembra 1919 nagrade letnih 600 K, ki so določene v § 1. naredbe celokupne deželne vlade za Slovenijo z dne 14. februarja 1919, števil. 3361 Ur. l.; ljudskošolski učitelji, ki so meščanskim šolam v službovanje prideleni, obdrže že nakazane nagrade letnih 3360 K, in učitelji na specialnih zavodih, ki niso izprašani, nagrade letnih 480 K. 5. Zaradi ukaza ministrstva prosvete se mora učiteljem in učiteljicam odrediti prvomesečni povšek plače kot taksa. Od finančne uprave je dospelo včeraj pojasnilo, da se naj po-

višek ne računa kot razlika med novimi plačami v dinarjih in starimi kronami po sedanji uradni regulaciji dinarja, temveč da se v tem primeru sme računati dinar al pari, t. j. za krono. Zaradi tega bodo odtegljaji prav minimalni. Ker bi bilo treba te odtegljaje preračunati na omejeni podstavi nanovo in bi se zaradi tega likvidiranje zavleklo, je višji šolski svet odredil, da se takse odtegnejo šele pri izplačilu dne 1. aprila 1920, kar bo učiteljstvo zaradi nizkih zneskov komaj občutilo. 6. O predlogih, ki jih je stavil višji šolski svet glede izvršitve zakona z dne 23. julija 1919 v korist učiteljstva, ministrstvo za prosveto še ni odločilo. (Višji šolski svet v Ljubljani, 14. februarja 1920, št. 2096.)

— **Dar srbskega učiteljstva slovenskemu učiteljstvu.** Zaveza je prešla od Udruženja srbskog učiteljstva v Beogradu velikodušen dar v znesku 1500 frankov ter pismo sledeče vsebine: »Upravi učiteljskog udruženja u Ljubljani. Posle utvrđenog fakta na Kriju, kojim je proklamovano jedinstvo Srba, Hrvata i Slovenaca u jednu nerazdvojnu državu po nazivom »Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca«, učitelji(ce) iz Srbije, koji su prešli u Francusku za vreme ovog strašnog rata, na osnovu toga jedinstva, osnovali su u Parizu septembra meseca 1917. god. Učiteljsko udruženje Srba, Hrvata i Slovenaca. Pravila pod ovim nazivom odobrio je ondašnji srpski ministar prosvete. Cilj je bio, pored ostalog, najglavniji za ovo udruženje, da se pomogne učiteljima u robstvu, sa hranom i odevom, a porodicama izginulih učitelja novčano. Vreme je bilo vrlo kratko našega rada, svega jednu godinu, pa je nastalo naše opšte oslobodjenje. Za ovo vreme uprava udruženja je uspeła i poslala u Srbiju porodicama izginulih naših drugova (6000) šest hiljada franaka i to: (2000) dve hiljade za južnu Srbiju, koja je bila u robstvu pod Bugarima, a (4000) četiri hiljade za severnu Srbiju, koja je robovala pod Austro-Madžarima. Preostalo je (5000) pet hiljada franaka i to je, pred naš polazak za otačbinu, na održanoj skupštini našoj raspodeljeno ovako: da se dade po (500) pet stotina franaka Crnoj Gori, Dalmaciji, Primorju i Vojvodini, a po (1000) hiljadu franaka Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Slovenačkoj. Uprava ovog udruženja dobila je ovaj novac sad, skoro iz Pariza i Vama šaljem Vaš deo, koji ćete upotrebiti, na što Vi za najshodnije nadjete. Po prijemu novca izvolite nas izvestiti. Primite uverenje i pozdrav od naših drugova. Predsednik Udruženja srbskog učiteljstva u Beogradu: Grujo Adžemović.« S tem velikodušnim činom je bratsko srbsko učiteljstvo najlepše dokumentiralo edinstvo Srbov, Hrvatov in Slovencev pred celim svetom tudi v de-lanju, za kar mu bo vedelo slovensko učiteljstvo vselej odkritega priznanja in velike hvale! Tisoč frankov je Zaveza obdržala zase, petsto frankov pa je po nalogu Udruženja odposlala »Zvezi slovenskega učiteljstva Julijske Benečije« v Trst. Slava srbskim tovarišem — junakom!

— **„Šola ne nauči čitanja z razumevanjem.“** — Slovenec je pisal dne 5. t. m. v članku „K občnemu zboru SKSZ“, da je treba naša „izobraževalna društva“ presnovovati v nadaljevalne obrtne šole, kjer naj bi dobila mladina ono, kar je šola pozabila nuditi. Šola ne uči čitanja z razumevanjem, ne uči spisa niti računstva za življenje, še manj da bi se poljudno razlagali razni zakoni, odredbe itd. Tako pisati more le človek, ki prav nič ne pozna novodobne metodike učnega jezika. Istotako bi se lahko očitalo tudi duhovnikom, ki se v cerkvi in šoli veliko trudijo, a kljub temu ne dosežejo vedno istih uspehov, kakor si sami želijo. Šola posveča učnemu jeziku, zlasti pa razumnemu čitanju, spisu in računstvu posebno pozornost. Vaja o mehaničnem čitanju, kakor si dopisnih predstavljajo sledi šole po vsestranski stvarni in besedni razpravi. Tudi se zahteva, da znajo otroci na različne načine uporabljati vsebino berilnega sestavka in sami tudi preiskati za življenje potreben nauk. Vsak berilni sestavek nudi tudi dovolj gradiva za slovnike, pravopisne in spisne vaje, ki niso nič drugega kakor predvaje za bodoče poslovnost spise. Otroka se tudi seznanja z življenjem pesnika in pisatelja dotičnega berilnega sestavka in končno še opozori na podobno snov, ki jo najdejo v raznih knjigah, šolske, domače in društvene knjižnice ter tako isto uporabljajo v svojo nadaljnjo izobrazbo. Pri spisu se obrača veliko pozornost zlasti v višjih razredih na pravilno sestavo in pisanje raznih dopisnic, zalepk, pisem, poštinih in dnevniških tiskovin, prošelj in sploh na vse, kar rabi v poznejšem življenju kmet, obrtnik in delavec. Tudi pri računstvu se gleda le na praktično življenjsko uporabo. Kdor ne verjame tem vrsticam, naj se potrudí v bližnjo šolo in prepriča se bo, da je tako

in ne drugače. Če pa ni povsod in pri sleh-jih učiteljstvu in dopisnik želita, ni krivde hertnem otroku istih uspehov, kakor si pripisovati šoli, ampak duševni nemožnosti otrok in onim, ki v enomer kričijo proti razširjanju šol in učiteljstvu ter si na vse načine prizadevajo na shodih in po časopisih, kako bi zmanjšali učiteljstvu ugled in veljavo. Koliko je tem ljudem do popolnejše ljudske izobrazbe, prav jasno dokazuje sledeča izjava nekega župnika: Kaplan se je pritožil proti župniku, kako da so farani zabiti in omejeni in župnik mu odgovoril: »Tem bolje za nas.« To pove vse in tudi to, da so enakih misli vsi naši »priateljli« in njih zahteve po presnovi ljudske šole v kmetijskem smislu so le pesek v oči.

— **„Domoljubovo“ delo za narod.** Tovariš nam piše iz Koroške: Znano je, da „Domoljub“ in njegovi (svoji) duševni pobratimi nikdar niso resno gojili narodne zavednosti, saj so smatrali narodnost po izreku nekega „veljaka“ za paganstvo. Kdor je zasledoval slovensko časopisje, se dobro spominja, kaj je pisal „Domoljub“ pred vojno in osobito l. 1914. Ko bi se uresničile vse njegove želje in zahteve, tedaj danes slovenskega naroda ne bi bilo več, vzela bi ga Šusteršič in Wilhelm v svoj smrtno hladni objem! Mislimo, da bo list vsaj zdaj popravil svoje grehe, pa žal da tega ne stori, ampak jih še vedno kupiči. Pred tednom vprašam kmets-znanca iz sosedne župnije, kako neki je razpoloženje ljudstva za plebiscit. Odgovoril, da ne posebno dobro; vprašam, li morda socialni demokratje nasprotujejo. „O ne,“ mi odgovori, pri nas berejo preveč radi „Domoljuba“, ki tako strašno in strastno udriha po jugoslovanski vladi in nam slika najtemnejšo bodočnost! Vse to je resnično pa skrajno žalostno! Znano je tudi dejstvo, da „Domoljubovi“ pristaši niso marali vstopiti v jugoslovansko armado, ki je imela oteti in ščititi nas koroške Slovence. In tak list si nadeva ime „Domoljuba“! Ironija!

— **Učiteljski Tovariš** zaznamuje v dobi od 1. januarja do 9. svečana t. l. 367 novih naročnikov, kar je vsekakor razveseljivo znamenje za naš list in stan.

— **Belokranjska kronika.** Po dolgem drezanju smo dosegli prvi uspeh. Razpisana je kolavdacija šole v Adlešičih, kar bi se moralo zgoditi že — pred tremi leti. Upajmo, da pridejo po abecednem redu sedaj na vrsto Bojanci. Vsi drugi srečni, ki ste bolj zadaj v abecedi, vložite nemudoma prošnje na zavarovalnice in se pokesajte svojih grehov, ker sicer bi se še bridko kesali. Črnomaljski krajni šolski svet razgraja v sedežu glavarstva, zabavlja na vladujoče — najbrže to dobro dene nekomu, ki čaka, da se mogoče prelevi še v Italijana... Upajmo, da se podere do prihodnjega uradovanja vsaj viniška šola, ker je devet tramov-podpiraveč že precej trhlil. Uredništvo pa prosimo, naj ima z nami toliko potrpljenja kolikor ga moramo imeti mi tukaj. Za pobijanje birokratizma je treba imeti Markov buzdovan.

— **Iz Bele Krajine.** Pri nas je zima in zima spi trdovratno zimsko spanje. Nič se ne gane. Okrajni šolski svet funkcionira še vedno po stari metodi. Na pismene vloge ni odgovora. Če greš osebno drezat, se izgovarja predsednik na nadzornika. Če pa vprašaš nadzornika, kje da je odgovor, se čudi gospod, da ga že nimaš zdavnaj v roki. Komu naj verujemo? V četrtek dne 29. januarja je bil uradni dan pri okr. šol. nadzorniku. Okrajni šolski svet ni smatral za vredno, da obvesti šole o tem važnem dogodku. Upajmo, da dobimo čer dober teden, da se vrši dne 29. januarja (?) uradni dan, kakor smo dobili nekateri 5. ali 6. januarja obvestilo, da so podaljšane božične počitnice. Nas še ne bo minila kar hitro potrpežljivost, obeta se, da postanemo kronisti „vzglednih šolskopoličnih razmer v demokratski Jugoslaviji.“ Starejšim tovarišem za vzbujanje lepih spominov iz prvih službenih let: Ali veste, kdo je pri nas predsednik okrajnega šolskega sveta? Gospod Sima, sin bivšega okr. šol. nadzornika in urednika „Der deutschen Schulzeitung“. Poznate sedaj vse!

— **Lepe reči** poročajo iz Bele Krajine potom „Slovenskega Naroda“ višjemu šolskemu svetu v Ljubljani: 25. januarja t. l. se je vršila v šolskem poslopu v Črnomlju seja tamošnjega krajnega šolskega sveta. O tej seji krožijo po mestu nekam čudne govorice. Znan avstrijski denuncijant Matija Skubic, ki je kriv, da je bil ubogi Kramar ustreljen, je imel glavno besedo. Ali misli Skubic, da so se njegovi grehi pozabili? Dan obračuna z njim se bliža. In tak človek si še upa na dan in je še član krajnega šolskega sveta! Mi protestiramo najodločneje proti temu. Nekdruzi član čegar ime je na razpolago, se je lotil tudi podob oseb iz kraljeve hiše, češ, da jih ni treba, da kdor jih je naročil, naj jih tudi plača etc. Pri tej seji so kričali ti možje,

da nočejo 6. razreda, da je ta za škrice, kar je tem bolj nespametno, ker so baje razun treh učencev vsi otroci meščanskih in kmečkih staršev. Popolnoma neznan je tem možem njihov delokrog. Vtkali so se torej v druge šolske stvari, in opetovano dokazali, da prav nič ne razumejo o šolstvu. So pač to možje še izza časa dr. Šusteršiča, čigar geslo je bilo: „Na vodilna mesta analfabete in sovražnike napredka in omike, katerim pristojajo le gnojne vile in ne držalo.“ In takim ljudem je izročena skrb za šolo! Tužna nam majka! Pozivljamo višji šolski svet, da uvede strogo preiskavo, in poskrbi, da pridejo v krajni šolski svet možje, ki imajo zmisel za napredek in povzdigo šolstva.

— **Škandal.** Dobiti imam še v oktobru in novembru 1919 zaslužno uborno nagrado, katero mi je višji šolski svet z dne 12. decembra v izplačilo nakazal. Ker nakazanega zneska le ni bilo, zaprosil sem deželno knjigovodstvo, da se nakazani znesek vendar že izplača, ali pa morebitna zapreka pove, toda zaman, do danes ni ne denarja, ne zaprosenega odgovora. Enako škandalozen je drug slučaj. Za mesec februar t. l. ukrala se mi je že itak skromna pokojnina od 676 K na 391 K brez kakega tozadevnega odloka. In ko sem potem prosil blagohotnega pojasnila, zopet ni bilo odgovora, dasi sem prošnji priložil dopisnico za odgovor. Seveda gospoda pač ne utegnajo, preveč jih je in zato ni časa. Sicer pa ima učitelj čas in denar ter lahko pride s skrajnega kota Slovenije v Ljubljano osebno polzvedovat o svojih malo zanimivih zadevah. O sv. Bi-rokraciji, kakor si ti prečuden svetnik, kako zagonetna in — dolga so tvoja pota! R.

— **Olajšave na južni železnici.** Obratno ravnateljstvo južne železnice v Ljubljani izdaja ljudskošolskemu učiteljstvu legitimacije, ki veljajo: a) za vožnjo z brzovlakom I. razreda proti plačilu vozovnic I. razreda osebnega vlaka, za vožnjo z brzovlakom II. razreda proti plačilu vozovnic II. razreda osebnega vlaka, za vožnjo z brzovlakom III. razreda proti plačilu vozovnic III. razreda osebnega vlaka; b) za vožnjo z osebnim vlakom I. razreda proti plačilu vozovnic II. razreda osebnega vlaka, za vožnjo z osebnim vlakom II. razreda proti plačilu vozovnic III. razreda, za vožnjo z osebnim vlakom III. razreda proti plačilu ½ vozovnic II. razreda. Naročajo se te legitimacije s posebnimi tiskovinami, ki se dobivajo pri ravnateljstvu južne železnice v Ljubljani. Pristojbine se plačajo za daljave do najmanj 30 kilometrov.

— **Pouk analfabetov — vojaških novincev.** Komanda dravske divizijske oblasti v Ljubljani se je obrnila do višjega šolskega sveta s sledečim dopisom: Med novodošliimi novinci iz Macedonije, Bosne, Hercegovine itd. se nahaja pretežna večina analfabetov. Najlepši spomin, ki bi ga mogli ti ljudje vzeti iz Slovenije s seboj, bi bil, da se nauče tukaj pisati, brati in računati. Komanda divizije namerava v ta namen ustanoviti po vseh vojašnicah analfabetske kurze. V pošteve pridejo garnizije Ljubljana, Maribor in Celje. Pouk naj bi se vršil v cirilici, ker bi Macedonci od latinice ničesar ne imeli; da bi se pa učili obeh hkratu, ni mogoče. Pouk v latinici pa naj bi se vršil za one, ki že znajo brati cirilico. — Novo delo bo padlo v prvi vrsti na ramena ljudskošolskega učiteljstva, ki službuje v naših glavnih mestih. Pouk se bo pričel v najkrajšem času ter bo za enkrat brezplačen. Pričakuje se, da se bo učiteljstvo v zadostnem številu odzvalo k sodelovanju ter na ta način pripomoglo k boljši bodočnosti naših na prvo svetnem polju zapuščenih bratov. S prosveto k svobodi!

— **Naš minister prosvete.** Pod naslovom „g. Pavle Marinković i učitelji“ prinaša „Narodna prosvjeta“ poročilo o posetu glavnega odbora učiteljskega Udruženja v Beogradu pri g. ministru prosvete g. P. Marinkoviću. Gospod minister je naše tovariše sprejel „vrlo hladno, ne prihvativši im ni Boga“. Ko ga je Milan Popović opozoril na škodljivo skrajšanje učiteljskega šolanja od štirih na tri leta, je g. minister porogljivo vprašal celo deputacijo: „Kdo vam je dal pravico, da opozarjate ministrstvo na njegove psole? Vi nimate z ato pravice... Vi morete spodobno za vas kaj prositi, a ne se mešati v ministrske psole...!“ Nato so se belgrajski tovariši poslovili od g. Marinkovića tudi brez pozdrava. „Narodna prosvjeta“ zaključuje: — V ostalem je sedaj na vrsti edino izredna učiteljska skupščina, da izvrši natančen obračun o vsem in da pokaže g. P. Marinkoviću, da se danes ne sme izrati z dostojanstvom in pravicami učiteljstva nikdo, a najmanj on sam.

— **Simon Cvahte †.** Pri Mali Nedelji v ljutomerskem okraju je umrl v soboto 7. t. m. tamošnji šolski ravnatelj tovariš

